

**Vabariigi Valitsuse määruse
„Kaugatoma-Lõu maastikukaitseala kaitse-eeskiri” eelnõu
SELETUSKIRI**

1. Sissejuhatus

Looduskaitseaduse § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ja kehtestada ala kaitsekord. Eelnõukohase määrusega muudetakse olemasoleva maastikukaitseala kaitsekorda ja laiendatakse kaitstavat ala kõrval oleva Kaugatoma-Lõu hoiuala arvelt. Seoses eeltooduga muudetakse ka Kaugatoma-Lõu hoiuala piire ja kaitse-eesmärki.

Kaitseala asub Saare maakonna edelaosas Salme vallas Anseküla, Easte, Kaugatoma ja Lõu külas.

Kaitseala moodustati Kingissepa Rajooni RSN Täitevkomitee 18. detsembri 1973. a otsusega nr 22, kui kohaliku kaitse alla võeti Kaugatoma pank. Seni kehtiva Vabariigi Valitsuse 21. novembri 2000. a määrusega nr 380 „Kaugatoma-Lõo maastikukaitseala kaitse-eeskiri” liideti kaitsealusele pangale Eesti kõige esinduslikumaks loolaks peetav Lõu (Lõo) loopealne ja kaitstav ala sai maastikukaitseala staatuse.

Vastavalt looduskaitseaduse § 91 lõikele 1 kehtivad enne selle seaduse jõustumist kaitse alla võetud kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide kaitseks kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord seni, kuni looduskaitseaduse alusel kehtestatakse uued kaitse-eeskirjad. Seega ei võeta määrusega kaitse alla uut ala, vaid laiendatakse olemasolevat kaitseala eelkõige juba kaitse all oleva Kaugatoma-Lõu hoiuala arvelt ja kinnitatakse kaitse all olevale alale kehtivate õigusaktide kohane kaitsekord. Lisaks viiakse kaitseala nimi kooskõlla kohanimega Lõu, arvestades kaitsekorralduskava koostamise käigus tehtud ettepanekuga.

Eelnõukohase määrusega muudetakse looduskaitseaduse § 13 lõike 1 alusel olemasoleva kaitseala kaitsekorda, laiendatakse kaitstavat ala ja kehtestatakse loodava maastikukaitseala kaitse-eeskiri. Muudatuse on tinginud vajadus tagada loo- ja metsakoosluste ning pankranniku piisav esindatus ja soodne seisund. Moodustatav kaitseala hõlmab osaliselt Natura 2000 võrgustikku kuuluva Kaugatoma-Lõu loodusala ja Kaugatoma-Lõu lahe linnuala.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti Hiiu-Lääne-Saare regiooni kaitse planeerimise spetsialist Riina Noormägi (tel 452 7755, e-post riina.noormagi@keskkonnaamet.ee), eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti kaitse planeerimise peaspetsialist Riina Kotter (tel 325 8404, e-post riina.kotter@keskkonnaamet.ee), eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti üldosakonna peajurist Lüüli Junti (tel 680 7435 ; e-post: lyyli.junti@keskkonnaamet.ee) ja SA Keskkonnaõiguse Keskuse jurist Siim Vahtrus (tel 742 4524, e-post (siim@k6k.ee). Ekspertdihinnangu on andnud Bert Holm ja Toomas Kukk, keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Kaitse all olemise ja kaitse alla võtmise eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Kaitseala kaitse-eesmärk on kaitsta Kaugatoma lahe äärset pankrannikut ja Lõu loopealset ning kaitsealuseid liike. Lisanduvateks kaitse-eesmärkideks on kaitsta elupaigatüüpe, mida EÜ nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) (edaspidi *loodusdirektiiv*) nimetab I lisas. Need on esmased rannavallid (1210 – sulgudes on siin ja edaspidi kaitstava elupaigatüübi koodinumber vastavalt loodusdirektiivi I lisale, kusjuures tärniga on tähistatud esmatähtsad elupaigatüübid), püsitaimestuga kivirannad (1220), rannaniidud (1630*), kadastikud (5130), kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210), lood (6280*), sinihelmikakooslused (6410), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), liigirikkad madalsood (7230), lubjakivipaljandid (8210), plaatlood (8240*), vanad loodusmetsad (9010*), puiskarjamaad (9070) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*). Kaitstakse linnuliike, keda Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25) nimetab I lisas. Need on laululuik (*Cygnus cygnus*), merikotkas (*Haliaeetus albicilla*), nõmmelõoke (*Lullula arborea*), punaselg-õgija (*Lanius collurio*) ja sookurg (*Grus grus*). Kaitstakse kaitsealust taimeliiki madalat unilooka (*Sisymbrium supinum*), mida loodusdirektiiv nimetab II lisas, ja tema elupaiku. Samuti kaitstakse kaitse-eesmärgiks olevate elupaigatüüpidega seotud kaitsealuseid liike, milleks on nurmlauk (*Allium vineale*), lepa-kärbseseen (*Amanita friabilis*), püramiid-koerakäpp (*Anacamptis pyramidalis*), müür-raunjalg (*Asplenium ruta-muraria*), vask-porosamblik (*Cladonia convoluta*), sarvharik (*Clavulinopsis corniculata*), harilik särasamblik (*Fulgensia bracteata*), kadakatarjak (*Oxyporus philadelphia*, sünonüüm *Botryodontia millavensis*), stepi-naastsamblik (*Psora decipiens*), harilik lohksamblik (*Solorina saccata*), valge vahasamblik (*Squamarina lentigera*) ja loo-rebasesamblik (*Vulpicida tubulosus*).

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 7 on kaitseala kaitse alla võtmise eelduseks ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus. Kaugatoma-Lõu maastikukaitseala kaitse all olemise eelduseks on alale eesmärgiks seotud väärtuste ohustatus, haruldus ja tüüpilisus, lisaks ka teaduslik ja ajaloolis-kultuuriline väärtus.

Kaitseala on loodud väärtusliku Kaugatoma panga kaitseks, mis on küll vaid 360 m pikk ja 1,9 m kõrge, kuid kus on vaadeldavad ülemsiluri Kaugatoma lademe stratotüüpsed paljandid ning kust võib leida hulgaliselt mitmesuguseid haruldasi kivistisi, eriti meriliiliate varrelülisid, mistõttu kutsutakse sealset lubjakivi ka sõrmuspaeks. Samuti on haruldane Eesti kõige esinduslikumaks loolaks peetav Lõu alvar, kus leidub eri alvaritüüpe ning kasvab haruldasi taime- ja samblikuliike. Loopealsed on kogu maailmas väga piiratud levikuga, mis teeb need haruldasteks ja seetõttu erilist kaitset vajavateks kooslusteks. Lisaks Eestile leidub loopealseid arvestataval hulgal veel vaid Rootsi suurtel saartel, eelkõige Ölandil ja Ojamaal.

Ohustatud rannikelupaigatüübid esmased rannavallid (1210), püsitaimestuga kivirannad (1220) ja rannaniidud (1630*) on tundlikud merereostuse suhtes. Lisaks ohustab rannaniite, mis on ka haruldased poollooduslikud kooslused, ebapiisav või puudulik hooldamine. Veepiiril paiknevad mereheidise alla jäävad lämmastikurikast orgaanilist ainet sisaldavad esmased rannavallid on lainetuse tõttu pidevas muutumises ning seetõttu elupaigaks peamiselt üheaastastele taimedele. Püsitaimestuga kivirannad asuvad klibuvallide kõrgemal osal.

Ohustatud ja haruldased poollooduslikud elupaigatüübid on peale rannaniitude (1630*) veel kadastikud (5130), kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210), lood (6280*), sinihelmikakooslused (6410), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510) ning puiskarjamaad (9070). Nende elupaigatüüpide säilimiseks on vajalik järjepidev traditsiooniline niitmine ja karjatamine, muidu kasvavad alad kinni. Eriti ohustatud elupaigatüüp on lood, kuna lisaks Eestile leidub neid arvestataval hulgal veel vaid Rootsi suurtel saartel.

Ohustatud sooelupaigatüüpi liigirikkaid madalsoid (7230) leidub peaaegu kõigis Euroopa Liidu maades. Paljude sooniitude seisundit on halvendanud varasem kuivendamine. Paiguti kerkib see probleem üles ka praegu metsade kuivendamise või vanade kuivendussüsteemide taastamise tõttu. Sooniiidu säilimiseks on vajalik selle hooldamine, muidu kooslus kulustub, mätastub ja võsastub.

Ohustatud ja haruldased paljandid ja plaatlood on Eestis levinud vaid piiratud aladel. Lubjakivipaljandid (8210) on levinud eeskätt Põhja-Eesti pangal, Lääne-Eesti klindil ning Soome lahte suubuvate jõgede kanjonorgudes. Lubjakivipaljandite pragudes kasvab rohkesti endeemseid taimeliike. Plaatlood (8240*) on levinud Põhja-Eesti lavamaal ja Eesti saartel. Tegu on väga kuivade aladega, kus õhuke mullakiht katab paekivi vaid osaliselt, mistõttu kasvavad loopealsetele omased taimed seal laiguti.

Ohustatud ja haruldased looduslikud metsaelupaigatüübid vanad loodusemetsad (9010*) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) esindavad vähese inimõjuga ja üldse ilma inimõjuta looduslikke alasid, neile iseloomuliku puistuga metsad on intensiivse metsamajandamise tõttu kadumas. Lisaks mõjutab neid kuivendamine. Tegu on kogu maailmas ohustatud ja haruldaste metsaelupaigatüüpidega.

Eespool esitatule tuginedes on vaja tagada, et Kaugatoma-Lõu maastikukaitsealal nimetatud loodusdirektiivi elupaigatüüpide seisund ei halveneks.

Haruldased ja ohustatud kaitsealused liigid on järgmised:

Merikotkas (*Haliaeetus albicilla*) on suureneva arvukusega linnuliik, kes on levinud Eesti rannikualadel ja suuremate siseveekogude lähedal (Kotkaklubi). Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi on tegu ohulähedases seisus oleva liigiga, kes on arvatud looduskaitsealuse alusel haruldase ja hävimisohus liigina I kategooria kaitsealuste liikide hulka. Merikotka elupaigad on valdavalt metsa- ja rannikukooslused (metsa- ja mereveetaimkond).

Laululuik (*Cygnus cygnus*) on suureneva arvukusega linnuliik, kes on valdavalt levinud Põhja-, Lääne- ja Lõuna-Eestis (Eesti Loodus). Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi on tegu ohuvälises seisus oleva liigiga, kes on arvatud looduskaitsealuse alusel haruldase ja hävimisohus liigina II kategooria kaitsealuste liikide hulka. Lauluuige elupaigad on rannikuveekogud, nii sisemaa- kui ka rabajärved ning vanad turbakarjäärid.

Madal unilook (*Sisymbrium supinum*) on esindatud paiguti Lääne- ja Põhja-Eesti lubjarikastel aladel. Suur osa leiukohtadest on inimtekkelised ja pole seetõttu kuigi püsivad (Eesti taimede levikuatlas). Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi on tegu ohulähedases seisus oleva liigiga, mis on arvatud looduskaitsealuse alusel haruldase ja hävimisohus liigina II kategooria kaitsealuste liikide hulka.

Nurmlauk (*Allium vineale*) on stabiilse arvukusega, kuid harva leiduv taimeliik, mis kasvab sagedamini Lääne-Saaremaal (Eesti taimede levikuatlas). Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi on tegu ohualtis seisundis oleva liigiga, mis on kantud looduskaitsealuse alusel haruldase ja hävimisohus liigina II kategooria kaitsealuste liikide hulka. Nurmlaagu elupaigad on valdavalt niidukooslused.

Püramiid-koerakäpp (*Anacamptis pyramidalis*) on väheneva arvukusega ja harva leiduv taimeliik, mida on võimalik kohata vaid Lääne-Saaremaal ja Noarootsi poolsaare ümbruses (Eesti taimede levikuatlas). Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi on tegu ohualtis seisundis oleva liigiga, mis on kantud looduskaitsealuse alusel haruldase ja hävimisohus liigina II kategooria kaitsealuste liikide hulka. Liik on lubjalebene, kasvab niitudel, kuid seda võib kohata ka hõredamates metsades ja metsaservades.

Müür-raunjalg (*Asplenium ruta-muraria*) on harva leiduv taimeliik, mida võib kohata Lääne-Eestis ja Lääne-Saaremaal (Eesti taimede levikuatlas). Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi on tegu ohualtis seisundis oleva liigiga, mis on kantud looduskaitsealuse alusel haruldase ja hävimisohus liigina II kategooria kaitsealuste liikide hulka. Elupaigana on müür-raunjalale sobilik lubjakivi, kalju- ja liivikutaimkond. Enamasti on leiukohad vähese hulga isenditega.

Valge vahasamblik (*Squamaria lentigera*) on Eestis küllaltki haruldane ja lokaalse levikuga, tema kõik viis leiukohta jäävad Keskkonnaregistri andmetel Lõu alvarile. Eesti punase nimestiku järgi on tegu ohustatud seisundis oleva liigiga, mis on arvatud looduskaitsealuse alusel haruldase ja hävimisohus liigina II kategooria kaitsealuste liikide hulka. EELIS-e andmeil on liik 2008. aastal hinnatud eriti ohustatuks. Valgele vahasamblikule sobilikud elupaigad on lookooslused.

Lepa-kärbseseen (*Amanita friabilis*) on stabiilse arvukusega seeneliik, mis on esindatud väheste leiukohtadega hajusalt üle Eesti (Kaugatoma-Lõu maastikukaitseala on Saaremaal ainus leiukoht, Keskkonnaregister). Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi on tegu ohualtis seisundis oleva liigiga, mis on kantud looduskaitsealuse alusel haruldase ja hävimisohus liigina II kategooria kaitsealuste liikide hulka. Lepa-kärbseseen eelistab elupaigana metsakooslusi.

Vask-porosamblik (*Cladonia convoluta*) on esindatud Eestis 11 leiukohas, neist 4 Saaremaal Kaugatoma-Lõu maastikukaitsealal ja ülejäänud 7 Hiiumaal Sarve maastikukaitsealal (Keskkonnaregister). Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi on tegu ohualtis seisundis oleva liigiga, mis on kantud looduskaitsealuse alusel haruldase ja hävimisohus liigina II kategooria kaitsealuste liikide hulka. Vask-porosamblik eelistab elupaigana lookooslusi.

Sarvharik (*Clavulinopsis corniculata*) on kõikuva arvukusega seeneliik, mida võib kohata Lääne-Saaremaal (e-Elurikkus). Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi on tegu ohualtis seisundis oleva liigiga, mis on kantud looduskaitsealuse alusel haruldase ja hävimisohus liigina III kategooria kaitsealuste liikide hulka. Elupaigana eelistab sarvharik metsakooslusi.

Kadatarjak (*Oxyporus philadelphi*, sünonüüm *Botryodontia millavensis*) on seeneliik, mida on peamiselt leitud just Eestis, kuid siin on ta esindatud vaid 4 leiukohas, millest 2 jäävad Saaremaale (EELIS). Looduskaitsealuse alusel on ta kantud haruldase ja hävimisohus liigina III kategooria kaitsealuste liikide hulka. Kadatarjak sõltub jalal surnud seisvate kadakate olemasolust, mida tuleb ala hooldamisel arvesse võtta.

Tüüpilisus: kaitseala on tüüpiliseks ja üheks ilmekamaks näiteks Saaremaale omastest loopealsetest. Kaitsealal on säilinud sellised loodudele tüüpilised liigid nagu nõmmelõoke, punaselg-õgija, harilik lohksamblik, harilik särasamblik, loo-rebasesamblik ja stepi-naastsamblik ning madalsoodele tüüpiline liik sookurg.

Nõmmelõoke (*Lullula arborea*), **punaselg-õgija** (*Lanius collurio*) ja **sookurg** (*Grus grus*) on levinud peaaegu üle kogu Eesti (vähemal määral Ida-Eestis). Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi on tegu ohuvälises seisundis olevate liikidega, kes on kantud looduskaitseaduse alusel haruldaste ja hävimisohus olevatena III kategooria kaitsealuste liikide hulka. IUCN ohustatud liikide punase nimestiku andmetel on punaselg-õgija väheneva arvukusega linnuliik. Elupaigana eelistavad nõmmelõoke ja punaselg-õgija muu hulgas lookooslusi ning sookurg sookooslusi.

Harilik lohksamblik (*Solorina saccata*) on Eestis harva leiduv samblikuliik, mida võib kohata Põhja-Eestis ja läänesaartel, ning **harilik särasamblik** (*Fulgensia bracteata*) on Eestis võrdlemisi sage läänesaarte (eriti Saaremaa ja Muhu) loodudel, harvem Lääne- ja Loode-Eesti mandriosa loodudel (Eesti suursamblikud). Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi on tegu ohulähedases seisundis olevate liikidega, mis on kantud looduskaitseaduse alusel haruldaste ja hävimisohus olevatena vastavalt II ja III kategooria kaitsealuste liikide hulka. Elupaigana eelistavad lookoosluseid.

Loo-rebasesamblik (*Vulpicida tubulosus*) on piiratud levikuga samblikuliik, mida on peetud Läänemere saarte (Õland, Ojamaa, Saaremaa) endemiks, ning **stepi-naastsamblik** (*Psora decipiens*) on Eestis levinud Saaremaa, Muhu, Hiiumaa jt saarte loodudel (Eesti suursamblikud). Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi on tegu ohulähedases seisundis olevate liikidega, mis on kantud looduskaitseaduse alusel haruldaste ja hävimisohus olevate liikidena vastavalt II ja III kategooria kaitsealuste liikide hulka. Kasvavad lubjarikkal pinnasel loodudel.

Lisaks eespool nimetatud loodusväärtustele on Kaugatoma-Lõu maastikukaitseala kaitse all hoidmine oluline teistegi haruldaste ja ohustatud taime- ja loomaliikide kaitseks. Samas pole nende kõikide eraldi kaitse-eesmärgina nimetamine vajalik, kuna eesmärgiks seatavate katusliikide, nende elupaikade ja koosluste kaitseks kehtestatav kaitsekord tagab kaudselt ka nende kaitse. See tähendab, et kaitsekorra väljatöötamisel on lähtutud kaitse-eesmärgina loetletud liikide ja koosluste ökoloogilistest nõudlustest. Seeläbi tagatakse kaitse kõikidele liikidele, kelle elupaigaks on kaitse-eesmärgiks olev kooslus või ka neile liikidele, kelle elupaiga eelistused sarnanevad eesmärgina loetletud katusliikide omadega. Kaitseala kaitse-eesmärgiks on seatud need kooslused ja kaitsealused liigid, kelle kaitse jaoks on tegemist esindusliku ja soodsa seisundi säilitamiseks olulise esinemisalaga. Kaitse-eesmärgiks on seatud ka need liigid, kelle kaitse sellel alal on loodus- või linnudirektiivist tulenev rahvusvaheline kohustus või kelle soodsa seisundi säilimiseks pikaajaliselt (säilimiseks pikas perspektiivis) ei piisa ainult isendikaitsest. Teisi kaitsealuseid liike ei ole kaitsekorra määramisel aluseks võetud, kuid nende puhul on arvestatud, et eesmärgiks seatavate katusliikide ja koosluste alusel kehtestatav kaitsekord tagab ka nende kaitse. Kaitse-eeskirjas sätestatud kaalutusõiguse teostamisel sisustatakse nende liikide puhul kaitse-eesmärgi saavutamist (LKS § 14 lõige 2) LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse kaudu. Teiste sõnadega tuleb nende liikide puhul kaitseala valitseja nõusolekul lubatud tegevusteks ja kaitseala valitseja nõusolekuta keelatud tegevusteks nõusolekut andes arvestada, et kavandatud tegevus ei oleks vastuolus LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse põhimõtetega. Isendikaitse väldib konkreetsete isendite surmamist, kahjustamist ja

hävitamist, kuid ei taga liikide elupaikade säilimist sellises mahus, et oleks tagatud nende püsiv pikaajaline säilimine levikualal.

Teadaolevatest III kategooria kaitsealustest liikidest, mida ei ole seatud kaitseala kaitse-eesmärgiks, leidub kaitsealal rohekat käokeelt (*Platanthera chlorantha*), suurt käopõlle (*Listera ovata*), harilikku käoraamatut (*Gymnadenia conopsea*), mets-õunapuud (*Malus sylvestris*), sooneiuvaipa (*Epipactis palustris*), kahkjaspunast sõrmkäppa (*Dactylorhiza incarnata*), kahelehist käokeelt (*Platanthera bifolia*), harilikku porssa (*Myrica gale*), hallpõsk-pütti (*Podiceps griseigena*) ja roo-loorkulli (*Circus aeruginosus*). Lisaks leidub II kategooria kaitsealuseid taimeliike nagu kärbesõis (*Ophrys insectifera*) ja harilik muguljuur (*Herminium monorchis*) ning jäik keerdsammal (*Tortella rigens*), kuid väikese arvukuse tõttu ei ole neid eraldi kaitse-eesmärgiks lisatud. Nende liikide korral tuleb arvestada, et kaitseala valitseja võib LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse sätetele tuginedes seada lisaks kaitse-eeskirjas toodud piirangutele liigispetsiifilisi tingimusi, mis on vajalikud isendikaitseks.

Teaduslik väärtus: Kaugatoma ja Lõu panga Kaugatoma lademe stratotüüpsed paljandid ja kivistised ning Lõu alvari eri alvaritüübid.

Ajaloolis-kultuuriline väärtus: kaitseala keskosas asub muinsuskaitsealune kalmeväli (arheoloogiamälestis registrinumbriga 12647). Kaitsealal asub ka Veeteede Ameti hallatav üheksa meetri kõrgune monoliitne raudbetoonist Lõu tulepaak, mis rajati 1934. aastal varasema algelise puitkandelaabri asemele. Nendel objektidel ei ole otsest looduskaitselist väärtust, kuid need on osaks terviklikust maastikukompleksist ja selle kujunemise ajaloost.

Kaitseala jääb tervikuna Lääne-Eesti saarestiku biosfääri programmialale. Biosfääri programmiala on ÜRO Hariduse, Teaduse ja Kultuuriorganisatsiooni (UNESCO) programmiga „Inimene ja biosfäär” haaratud ala, kus kaitstakse loodust ja kogu elukeskkonda kultuuri, teaduse ja hariduse vahenditega. Tegemist on rahvusvahelise tähtsusega alaga, mille loomise ja tegevuse eesmärk on toetada jätkusuutlikku ja säästlikku arengut ühe või mitme kogukonna piires. 1989. aastal loodi ja 1990. aastal sai UNESCO tunnustuse Lääne-Eesti saarestiku biosfääri programmiala, mis hõlmab Saaremaa, Hiiumaa, Vormsi ja Muhu saart koos neid ümbritseva merega.

Bert Holmi ja Toomas Kuke koostatud kaitse-eeskirja eelnõu ekspertiisis on tehtud ettepanek lisada Kaugatoma-Lõu maastikukaitseala kaitse-eesmärkide hulka ka puisniidud (6530*), kuid praegustesse maastikukaitseala piiridesse ei jää seda elupaigatüüpi. Puisniidud arvatakse Kaugatoma-Lõu hoiuala kaitse-eesmärkide hulka.

Kaugatoma-Lõu linnuala eesmärgiks on seatud ka II kaitsekategooria liik räusktiir (*Sterna caspia*) ja III kaitsekategooria liik randtiir (*Sterna paradisaea*), kuid Kaugatoma-Lõu maastikukaitseala piirides neile sobivat elupaika ei leidu. Need tiirud pesitsevad Kriimilaiul, mis on osa Rahuste looduskaitsealast ning kuulub omakorda Kaugatoma-Lõu linnuala hulka. Seega ei ole neid liike seatud Kaugatoma-Lõu maastikukaitseala kaitse-eesmärgiks.

2.2. Loodusobjekti kaitse alla võtmise otstarbekus

Kaugatoma pank on looduskaitse all alates 1973. aastast, Lõu alvar alates 2000. aastast ja kaitsealaga liidetav Kaugatoma-Lõu hoiuala osa alates 2007. aastast. Seega ei ole tegemist uue kaitsealaga, vaid uue kaitsekorra kehtestamisega. Vähesel määral (9 ha) laiendatakse kaitseala

ka seni kaitsmata ala arvel. Planeeritav maastikukaitseala on väga kõrge looduskaitsealase väärtusega, eelkõige kui pindalaliselt suur ja terviklik ala, kus loodusväärtuslike elupaikade osakaal on suur ja kus on leidnud elupaiga hulganisti kaitsealuseid liike. Kuna alal asuvad ranniku-, niidu-, soo- ja metsakooslused on kogu maailmas väga piiratud levikuga ning neil on teaduslik ja elustiku mitmekesisuse säilimist toetav väärtus, siis on otstarbekas ala edaspidine kaitse.

Kaitsealal on esindatud vähemalt 13 loodusdirektiivi I lisale vastavat elupaigatüüpi 580 ha-l, mis moodustab ligikaudu 97% kaitsealast. Kaitstavad elupaigatüübid on esimest korda inventeeritud 1999.–2001. aastal ja on kaitsekorralduskava koostamise käigus osaliselt üle inventeeritud 2010. aastal (OÜ Consultare). Esmased rannavallid (1210), mis katavad u 2,1% kaitseala pindalast, esinduslikkusega B (esinduslik), on kaitsealale inventeeritud piki rannikut u 850 m ulatuses Ökoloogia Instituut 2006. aastal. Püsitaimestuga kivirannad (1220), mis katavad u 0,5% kaitseala pindalast, ja lubjakivipaljandid (8210), mis katavad u 0,1% kaitseala pindalast, esinduslikkusega A (väga esinduslik), on kaitseala rannikule inventeeritud 2001. aastal tehtud Natura elupaigatüüpide inventuuri käigus. 2010. aastal inventeeris Mari Lepik (OÜ Consultare) kaitseala laienduse osale elupaigatüübi plaatlood (8240*), mis moodustab kaitseala pindalast 0,6% ja on esinduslikkuse hinnanguga A–B (väga esinduslik kuni esinduslik). Metsaelupaigatüüpe vanad loodusmetsad (9010*), mis asuvad kaitseala idaosas ja moodustavad kaitseala pindalast u 20%, ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*), mis asuvad kaitseala laienduse lõunaosas ja moodustavad u 0,7% kaitsealast, on alale inventeeritud samuti 2001. aasta Natura elupaigatüüpide inventuuri käigus. Mõlemal juhul on elupaigale antud esinduslikkuse hinnang B (esinduslik). Loopealseid (6280*) on osaliselt inventeeritud 1999. aastal Pärändkoosluste Kaitse Ühingu poolt (Elle Meier ja Tõnu Feldman), 2001. aastal Natura elupaigatüüpide inventuuri käigus ning 2010. aastal Mari Lepiku poolt. See elupaigatüüp, mida leidub üle kogu kaitseala ja mis moodustab ala pindalast u 35%, on esinduslikkuse hinnanguga A–C (väga esinduslik kuni arvestatav esinduslikkus). Kadastikku (5130) esinduslikkuse hinnanguga C on inventeeritud kaitseala põhjatippu 2001. aastal tehtud Natura elupaigatüüpide inventuuri käigus. See elupaigatüüp moodustab kaitseala pindalast u 0,3%. Rannaniite (1630*) on kaitsealale kaardistatud nii 2001. aasta Natura elupaigatüüpide inventuuri käigus kui ka osaliselt 2010. aastal Mari Lepiku tehtud inventuuri käigus. Elupaigatüübi esinduslikkuseks on hinnatud B–D (esinduslik kuni väheesinduslik), seda leidub kaitseala merepoolsele osale ja see moodustab u 1% kaitseala pindalast. Sarnaselt eelmisele elupaigatüübile on ka liigirikkaid madalsoid (7230) kaardistatud samade inventuuride käigus 2001. ja 2010. aastal. Elupaigatüübi esinduslikkuse hinnanguks on määratud A–C (väga esinduslik kuni arvestatav esinduslikkus) ja pindalaliselt moodustab elupaigatüüp u 23% kaitsealast. Elupaigatüübid kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210) esinduslikkusega C (arvestatav esinduslikkus), sinihelmikakooslused (6410) esinduslikkusega A–D (väga esinduslik kuni väheesinduslik), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510) esinduslikkusega B–D (esinduslik kuni väheesinduslik), ning puiskarjamaad (9070) esinduslikkusega C–D (arvestatav esinduslikkus kuni väheesinduslik) on alale inventeeritud 2010. aastal Mari Lepik. Need elupaigatüübid moodustavad kaitseala pindalast vastavalt 0,1%, 1,5%, 0,3% ja 4,7%.

Liikidest, kes on arvatud ala kaitse-eesmärkide hulka, leidub Kaugatoma-Lõu maastikukaitsealal keskkonnaregistri andmetel merikotkast (*Haliaeetus albicilla*) 1 leiukohas, laululuik (*Cygnus cygnus*) 10,4 ha-l, nõmmelõokest (*Lullula arborea*) 2 paari ja punaselgõgijat (*Lanius collurio*) 5 leiukohas. Merikotkas eelistab elupaigana valdavalt metsa- ja rannikukoosluseid ning laululuik eelistab elupaigana muu hulgas rannikuveekogusid ja järvi. Seetõttu on ala väga esinduslikuks elupaigaks merikotkale ja laululuigele. Nõmmelõoke ja

punaselg-õgija on loopealsete tunnusliigid ning eeldatavasti leidub neid alal palju rohkem. Sookure (*Grus grus*) elupaigaks on kaardistatud 12,3 ha ja lisaks on määratud 3 haudepaari pesitsuskohad. Ala on esinduslikuks elupaigaks ka sookurele, kes eelistab muu hulgas elupaigana sookooslusi. Taimedest on leitud madalat unilooka (*Sisymbrium supinum*) 5,3 ha suurusel alal ja ühe punktleiuna on kaardistatud veel 20 isendit, nurmlauku (*Allium vineale*) 1 isend, püramiid-koerakäppa (*Anacamptis pyramidalis*) 3,6 ha suurusel alal ja lisaks 2 punktleiuna kokku 30 isendit, müür-raunjalga (*Asplenium ruta-muraria*) u 0,5 ha suurusel alal ja veel 4 punktleidu. Madal unilook on seatud Kaugatoma-Lõu loodusala kaitse-eesmärgiks. Nurmlauk kasvab Eesti taimede levikuatlase andmetel sagedamini just Lääne-Saaremaal ning eelistab elupaigana valdavalt niidukooslusi. Ka püramiid-koerakäpp ja müür-raunjalg eelistavad harvaesinevate liikidena kasvada just Lääne-Saaremaal. Lisaks Lääne-Saaremaale leidub püramiid-koerakäppa veel vaid Noarootsi poolsaarel ning müür-raunjalga Lääne-Eestis. Samblikest ja seentest valget vahasamblikku (*Squamaria lentigera*) 5 punktleiuna, vask-porosamblikku (*Cladonia convoluta*) 3 punktleiuna ja lisaks 33 ha areaalil, harilikku lohksamblikku (*Solorina saccata*) ja loo-rebasesamblikku (*Vulpicida tubulosus*) mõlemat 1 punktleiuna, harilikku särasamblikku (*Fulgensia bracteata*) kokku 53,6 ha-l ja lisaks 1 punktleiuna, stepi-naastsamblikku (*Psora decipiens*) 52 ha-l, sarvharikut (*Clavulinopsis corniculata*), kadakatarjakut (*Oxyporus philadelphia*) ja lepa-kärbseseent (*Amanita friabilis*) kõiki 1 punktleiuna. Valget-vahasamblikku leidub keskkonnaregistri andmetel vaid Lõu loopealsel ning lepa-kärbseseent ja vask-porosamblikku leidub Saaremaal vaid Kaugatoma-Lõu maastikukaitsealal. Sarvharikut võib kohata vaid Lääne-Saaremaal. Kadakatarjakut on peamiselt leitud just Eestis, kuid seal on ta esindatud vaid 4 leiukohas, millest 2 jäävad Saaremaale. Harilik lohksamblik, harilik särasamblik, loo-rebasesamblik ja stepi-naastsamblik eelistavad elupaigana lookooslusi, seetõttu on ala neile väga esinduslikuks elupaigaks.

Lisaks eespool kirjas olevale on Kaugatoma-Lõu maastikukaitseala kaitse all hoidmine põhjendatud ka asjaoluga, et kaitseala asub Kaugatoma-Lõu looduslal ning Kaugatoma-Lõu lahe linnualal, mille puhul on tegemist Natura 2000 võrgustikku kuuluvate aladega.

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

Kaitseala on algselt loodud maastikuliste objektide, Kaugatoma panga ja Lõu loopealse kaitseks ning kuigi kaitseala roll liikide ja looduslike elupaikade kaitstes on aja jooksul suurenenud, on peamine kaitse-eesmärk siiski maastike, poollooduslike koosluste ja nendega seotud liikide kaitse. Kaitseala kaitse-eesmärgiks seatud väärtused eeldavad enamikus seisundikaitset, mis on valdavaks kaitseviisiks maastikukaitsealal. Hoiuala kaitsekord ei võimalda maastiku kui terviku kaitset, mitme eri rangusega võõndi moodustamist ja näiteks looduslikult liigniiskete elupaigatüüpide (rannaniidud, liigirikad madalsood, sinihelmikakooslused, soostuvad ja soolehtmetsad) kaitseks olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutööde reguleerimist. Hoiuala on mõeldud eelkõige loomastiku, taimestiku ja seenestiku soodsa seisundi tagamiseks. Kuna alal asuvad erinevad loodusväärtused (kooslused ja liigid), siis ei ole püsielupaiga moodustamine otstarbekas, kuna see moodustatakse peamiselt liikide ja nende elupaikade, mitte erinevate väärtustega looduskompleksi, kaitseks. Eeltoodu põhjal ei ole vajadust muuta kaitstava loodusobjekti tüüpi, milleks on maastikukaitseala.

2.4. Kaitstava loodusobjekti välis- ja võõndite piir

Kaitseala piiritlemisel on lähtunud põhimõttest, et kaitsealasse on hõlmatud kaitset vajavad loodusväärtused ja loodusväärtustele vajalik puhver ning ala piirid peavad olema looduses

selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad. Seetõttu on piiritlemisel kasutatud selgepiirilisi ja ajas vähe muutuvaid objekte (rannajoon, kiviaiad, mõõdistatud katastriüksused, teed ja parema puudumisel mõttelised sirged). Kaitsealal on sihtkaitsevööndis leiduvate kaitse-eesmärgiks seatud loodusväärtuste puhvrina kasutatud piiranguvööndit, kus asuvad lisaks kaitstavatele elupaigatüüpidele, mille kaitse on tagatud piiranguvööndi kaitsekorraga, ka looduskaitse seisukohast vähemväärtuslikud alad (õuemaad, lautrikohad jne). Lisaks on püütud arvestada sellega, et sarnaste loodusväärtustega alad ei jaguneks kõrvuti paiknevate, kuid eri tüüpi kaitstavate alade vahel (hoiu- ja kaitseala vahel). Sarnased loodusväärtused eeldavad sarnast kaitserеžiimi. Kaitseala piir on kantud kaardile, kasutades alusena Eesti põhikaarti (mõõtkava 1 : 10 000) ja maakatastri andmeid.

Planeeritavates piirides kaitseala kogupindala on 596 ha (sellest on sihtkaitsevööndis 561,5 ha ja piiranguvööndis 34,5 ha). Kaitseala pindalast moodustab eramaa 226,8 ha, riigimaa 368 ha, munitsipaalmaa 1 ha ja jätkuvalt riigi omandis olev maa 0,2 ha. Piiranguvöönditesse jääb eramaid 29,4 ha ja sihtkaitsevööndisse 197,4 ha

Kaitseala laiendatakse peamiselt lõuna- ja põhjaosas kokku 108,8 ha võrra. Sellest uut seni kaitseta olevat maad võetakse kaitseala lõunaosas kaitse alla 8 ha, millest 0,4 ha on Kaugatoma-Lõu linnu- ja loodusala seni riiklikult kaitsmata osa. Lisanduvast seni kaitse alt väljas olnud maa-alast 6,3 ha on eramaa. Põhjaosas laiendatakse kaitseala 100,8 ha võrra senise Kaugatoma-Lõu hoiuala arvel. Kaitseala mere- ja maismaapiiri korrigeerimisel rannajoone ja katastripiiride järgi väheneb seni kaitsealasse kuulunud ala 12,4 ha võrra, sellest jääb muu hulgas 2,7 ha edaspidi Kaugatoma-Lõu hoiualale ja 4,1 ha on maantee, mis kaitsealast välja arvatakse.

Võrreldes Vabariigi Valitsuse 11. november 2000. a määrusega nr 380 „Kaugatoma-Lõo maastikukaitseala kaitse-eeskiri” kehtestatud Kaugatoma-Lõo maastikukaitseala piiriga (pindala 502,1 ha) suureneb kaitseala pindala summaarselt (arvestades nii vähenemisi kui suurenemisi) 93,9 ha võrra, peamiselt varasema hoiuala arvelt, uut varasemalt kaitseta ala lisandub 8 ha (millest 6,3 ha jääb eramaale).

Lisanduvast maa-alast, mida on 108,8 ha, moodustab eramaa 47,5 ha, riigimaa 60,1 ha, munitsipaalmaa 1 ha ja jätkuvalt riigi omandis olev maa 0,2 ha. Lisanduvast eramaast (47,5 ha) 39,7 ha on tsoneeritud sihtkaitsevööndisse ja 7,8 ha piiranguvööndisse. Kaitseala piiranguvööndi pindalast 396,2 ha on arvatud sihtkaitsevööndisse ning kaitseala sihtkaitsevööndist 21,9 ha on arvatud piiranguvööndisse. Kaitseala piiranguvööndist on täiendavalt sihtkaitsevööndisse arvatud 279,2 ha riigimaad ja 117 ha eramaad. Kaitseala sihtkaitsevööndist on täiendavalt piiranguvööndisse arvatud 21,7 ha eramaad ja 0,2 ha riigimaad.

Järgnevalt kirjeldatakse pindalalisi muutusi eramaade osas. Hoiualalt läheb eramaad sihtkaitsevööndisse 33,5 ha ja piiranguvööndisse 7,7 ha. Lisanduvast seni kaitseta eramaast läheb sihtkaitsevööndisse 6,3 ha. Sihtkaitsevööndiga liidetakse alad, et tagada Lõu loopealse (Eesti kõige suurem ja esinduslikum) terviklikum kaitse (nii soodustatakse loopealse hooldamist ja säilimist) ning elupaigatüübi soostunud ja soo-lehtmetsade kaitse. Piiranguvööndiga liidetakse alad, mis on majanduslikult kasutatavad (alal õue ja põllumaad). Piiri korrigeerimise tulemusena arvatakse kaitse alt välja 4,6 ha piiranguvööndis olevat eramaad.

Vastavalt eelnõukohasele kaitse-eeskirjale koosneb Kaugatoma-Lõu maastikukaitseala kahest piiranguvööndist (Kaugatoma ja Lõu) ja ühest sihtkaitsevööndist (Kaugatoma-Lõu). Sihtkaitsevööndi režiim on vajalik kaitsealuste liikide, nende elupaikade ning panga, metsa-,

loo- ja rannakoosluste kaitseks ning poollooduslike koosluste säilimiseks. Elupaikade säilitamise kaudu hoitakse ka tüüpilist maastikuilmet ning kaitstakse looduse mitmekesisust. Piiranguvööndisse jäävad piirkonna majanduslikult kasutatavad alad, õue- ja põllumaad.

Kaitseala välispiir kulgeb valdavalt mööda katastriüksuste piire. Lõunapoolsel laiendusel kulgeb välispiir alates merepiirist mööda Sadama (katastriüksuse tunnus 72101:002:0373) katastriüksuse ja Riisika (72101:002:0064) katastriüksuse vahel olevat Jussi (72101:001:1288) katastriüksuse piiri kuni ristuva kiviaiani, sealt edasi mööda kiviaeda kuni selle lõpuni ning sealt mõttelise sirgena teise kiviaia otspunktini, kust kulgeb kiviaia lõpuni. Seejärel kulgeb üheksakümnekraadise nurga all vastutuleva Kaugatoma-Lõo maastikukaitseala 2 (72101:002:0869) katastriüksuse piirini. Sealt edasi kulgeb mööda metsatee vasakut perve (jättes tee selles lõigus kaitsealast välja) üle Riisika (72101:002:0064), Lepiku (72101:002:0267), Vana-Otsa (72101:002:0549) ja Ansu-Petri (72101:002:0213) katastriüksuse kuni tee lõpuni punktis koordinaatidega X 393 757,725 Y 6 440 179,138, kust mõttelise sirgena kulgeb kaitseala välispiir Piiri (72101:002:0055) katastriüksuseni. Mööda Piiri katastriüksuse piiri liigub kaitseala välispiir põhja poole mööda vastutulevaid katastripiire kuni punktini koordinaatidega X 394 421,427 Y 6 442 823,417, kust edasi jälgib kaitseala välispiir Kaugatoma-Lõo maastikukaitseala 2 (72101:002:0869) katastriüksusel asuvat metsa kõlviku piiri (jättes metsa kõlviku kaitseala koosseisu) kuni punktini koordinaatidega X 394 387,670 Y 6 442 808,090. Edasi kulgeb kaitseala välispiir mööda Kaugatoma-Lõo maastikukaitseala 2 katastriüksusel asuvat kiviaeda kuni punktini koordinaatidega X 394 323,909 Y 6 442 739,745, kust kaitseala välispiir läheb üheksakümnekraadise nurga all Kaugatoma-Lõo maastikukaitseala 2 (72101:002:0869) katastriüksuse välispiirini (jättes katastriüksuse kaitseala koosseisu). Edasi jälgib kaitseala välispiir eespool nimetatud katastriüksuse piiri, kuni jõuab põhjapoolse laienduseni. Sealt liigub kaitseala välispiir Kaju (72101:002:0551), Jaagu (72101:002:0668) ja Videriku (72101:002:0887) katastriüksuse ristumispunktist edasi mööda mõttelist sirget otse Kaju (72101:002:0551) katastriüksuse läänepoolse piirini, kust edasi üheksakümnekraadise nurga all põhjapoolse (risti üle Kaju katastriüksuse) Videriku (72101:002:0887) katastriüksuse põhjatippu. Edasi läheb kaitseala välispiir mööda Enno (72101:002:0446) katastriüksuse piiri kuni naaberkatastriüksuse (Põllu) õueala lõpuni, sealt keerab välispiir jälle põhja poole ning liigub mööda eespool nimetatud õueala piiri. Edasi kulgeb välispiir mööda teerada (teerada jääb kaitsealast välja) kuni ristub Tammermäe (72101:002:0113) katastriüksuse (jääb kaitsealast välja) välispiiriga punktis koordinaatidega X 394 036,215 Y 6 443 702,646. Edasi jälgib kaitseala välispiir katastriüksuste piire kuni Roberti (72101:002:0156) katastriüksuseni, kust piir kulgeb taas mööda teerada kuni jõuab 21103 Läätsa-Jämaja-Sääre-Mäebe tee (72101:002:0641) katastriüksuseni, jättes maantee kaitsealast välja ning kaitseala välispiir kulgeb mööda nimetatud katastriüksuse välispiiri. Teisel pool maanteed liigub kaitseala piir mööda Paenina (72101:002:0538) ja Kaluri (72101:002:0692) katastriüksuse piiri mereni.

Eelnõu ekspertiisis on tehtud ettepanek arvata Lepiku (72101:002:0267) katastriüksus kaitsealast tervikuna välja, kuna seal toimub ehitustegevus. Lepiku katastriüksuse põhjapoolsem osa (teest üleval) arvatakse siiski kaitseala koosseisu, kuna alal asuvad väga kõrge väärtusega elupaigatüübid ning ehitustegevus toimub katastriüksuse keskosas, mis jääb kaitseala koosseisust välja.

Sihtkaitsevöönd on piiritletud poollooduslike ja looduslike koosluste paiknemise alusel ning sellesse on senisest Kaugatoma-Lõu hoiualast täielikult arvatud katastriüksused Panga (72101:002:0541), Roberti (72101:002:0158), Nurme-Kaarli (72101:002:0057), Reinu (katastritunnus 72101:002:0445), Enno (72101:002:0446) ja Henri (72101:002:0207) ning

osaliselt Kaju (72101:002:0551) ja Kaugatoma-Lõo maastikukaitseala 2 (72101:002:0869). Senisest Kaugatoma-Lõo piiranguvööndist arvatakse täielikult Kaugatoma-Lõu sihtkaitsevööndisse eespool nimetatud Panga (72101:002:0541), Roberti (72101:002:0158) ja Nurme-Kaarli (72101:002:0057) katastriüksus ning Kivituka (72101:002:0360), Väikesaare (72101:002:0791), Põllu (72101:002:0092), Kaju (72101:002:0552), Nunna (72101:002:0422), Anniku-Juhani (72101:002:0576), Nurme (72101:002:0589), Jassi (72101:002:0483), Jaagu (72101:002:0669), Pärdi (72101:002:0123), Männiku (72101:002:0507), Kotka (72101:002:0325), Serila (72101:002:0209), Kaasiku (72101:002:0468), Kalevi (72101:002:0212), Oja (72101:002:0266) ja Kaugatoma-Lõo maastikukaitseala 1 (72101:002:0868). Osaliselt arvatakse piiranguvööndist sihtkaitsevööndisse eespool nimetatud katastriüksus Kaugatoma-Lõo maastikukaitseala 2 (72101:002:0869) ning katastriüksused Riisika (72101:002:0064), Lepiku (72101:002:0267), Vana-Otsa (72101:002:0549) ja Ansu-Petri (72101:002:0213). Osaliselt võetakse kaitse alla ja piiritletakse sihtkaitsevööndisse eespool nimetatud Riisika (72101:002:0064) katastriüksus ning tervenisti Jussi (72101:001:1288) katastriüksus. Kaitse alla võetaval alal Riisika katastriüksusel ja sellega piirneval Jussi katastriüksusel oleval maal on inventeeritud kõrge väärtusega esmatähtis elupaigatüüp lood (6280*), mis moodustab seni kaitsealal olnud loopealsega ühtse terviku. Kaitseala laiendamisega saab Lõu loopealne terviklikumalt kaitse alla võetud, mis soodustab loopealse hooldamist ja säilimist.

Sihtkaitsevööndi piir ühtib kaitseala välispiiriga alates punktist koordinaatidega X 394 094,161 Y 6 443 489,839, mis asetseb Enno (72101:002:0446) katastriüksuse põhjapoolsel piiril, kuni ristumiseni 21103 Läätsa-Jämaja-Sääre-Mäebe tee (72101:002:0641) katastriüksuse (tee jääb kaitsealast välja) idapoolse piiriga. Kusjuures sihtkaitsevööndi välispiir järgib 21103 Läätsa-Jämaja-Sääre-Mäebe tee katastriüksuse idapoolset piiri kuni punktini koordinaatidega X 393 744,733 Y 6 443 952,876. 21103 Läätsa-Jämaja-Sääre-Mäebe tee katastriüksuse läänepoolsel piiril järgib sihtkaitsevööndi piir kaitseala lõunaosas Läätsa-Jämaja-Sääre-Mäebe teelt alguse saavat Lõu rannateed (jättes tee Lõu piiranguvööndisse), mis Panga (72101:002:0370) katastriüksusel muutub nimetuks teeks, kuni ristub Kadaka (72101:002:0372) katastriüksuse lõunapoolse piiriga. Sealt edasi järgib sihtkaitsevööndi piir kaitseala välispiiri kuni rannajoonel asuva punktini koordinaatidega X 393 562,702 Y 6 443 988,644. Sealt edasi läheb sihtkaitsevööndi piir mõttelise sirgena kuni punktini koordinaatidega X 393 599,343 Y 6 443 924,361, kust edasi kulgeb sihtkaitsevööndi välispiir mööda Kaugatoma-Sadama tee välispiiri (jättes tee Kaugatoma piiranguvööndisse) kuni ristub 21103 Läätsa-Jämaja-Sääre-Mäebe tee katastriüksuse läänepoolse piiriga (jättes nimetatud tee kaitsealast välja). Kusjuures sihtkaitsevööndi piir järgib 21103 Läätsa-Jämaja-Sääre-Mäebe tee katastriüksuse läänepoolset piiri kuni ristub Lõu rannateega. Läätsa-Jämaja-Sääre-Mäebe tee katastriüksuse idapoolse piiri punktist koordinaatidega X 393 744,733 Y 6 443 952,876 suundub sihtkaitsevööndi välispiir mõttelise sirgena üle Kaugatoma-Lõo maastikukaitseala 2 (72101:002:0869) katastriüksuse kuni ristub Reinu (72101:002:0445) katastriüksuse loodenurgaga. Edasi jälgib vööndi piir Reinu ja Enno katastriüksuste piiri.

Kaitsealale tsoneeritud Kaugatoma ja Lõu piiranguvööndid jäävad maa-alale, mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse.

Kaugatoma-Lõu hoiualast arvatakse Kaugatoma-Lõu kaitseala Kaugatoma piiranguvööndisse tervikuna katastriüksused Kaluri (72101:002:0692), Paenina (72101:002:0538), Kadariku (72101:002:0643), Mari (72101:002:0610) ja Tokikivi (72101:002:0687) ning osaliselt katastriüksused Roberti (72101:002:0156) ja Põllu (72101:002:0686) ning eespool juba nimetatud Kaugatoma-Lõo maastikukaitseala 2 (72101:002:0869) katastriüksus.

Senisest sihtkaitsevööndist arvatakse Kaugatoma piiranguvööndisse osa Kaugatoma-Lõo maastikukaitseala 5 (72101:002:0872) katastriüksusest ning Lõu piiranguvööndisse tervikuna katastriüksus Kaasiku (72101:002:0469) ja osaliselt katastriüksused Kaugatoma-Lõo maastikukaitseala 3 (72101:002:0870), Kalevi (72101:002:0211), Panga (72101:002:0370), Pae (72101:002:0371) ja Kadaka (72101:002:0372).

Kaitsealast arvatakse välja eespool juba mainitud katastriüksus 21103 Läätsa-Jämaja-Sääre-Mäebe tee (72101:002:0641) ning piiri korrigeerimise tulemusena varem osaliselt kaitsealale jäänud katastriüksused Jaagu (72101:002:0668), Kiviaia (72101:002:0864), Nurmevälja (72101:002:0645), Kivimäe (72101:002:0671), Sopi (72101:002:0034), Niidi (72101:002:0553) ja Piiri (72101:002:0055).

Kaitseala lõunapiiriga piirnevast pikast (2 km) ja kitsast (kohati vaid 20 m lai) riikliku kaitseta Kaugatoma-Lõu linnu- ja loodusala osast (32,3 ha) liidetakse kaitsealaga 0,4 ha. Ülejäänud osa (31,9 ha) ei ole otstarbekas kaitse alla võtta, kuna alal olevad väärtused ei ole piisavad (elupaigatüüpide esinduslikkuse hinnangud madalad, ala kraavitud ja hoonestatud).

2.5. Kaitsekord

2.5.1. Kaitsekorra kavandamine

Kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal asuvaid loodusväärtusi (ekspertid Elle Meier ja Tõnu Feldman Pärändkoosluste Kaitse Ühingust, Mari Lepik OÜ-st Consultare) ning kaitseala tzoneeringu ja kaitse-eeskirja kohta koostatud eksperdiarvamust (Bert Holm ja Toomas Kukk, 2011).

Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagab kaitsealal leiduvate liikide ja looduslike elupaikade soodsa seisundi ning on proportsionaalne saavutatavale efektile.

Kaitseala kaitse-eeskiri seab kitsendused omandiõigusele (PS § 32). Keskkonda mõjutava tegevuse õigusliku regulatsiooni aluseks on PS §-st 5 tulenev loodusvarade ja loodusressursside kui rahvusliku rikkuse säästva kasutamise põhimõte. Elu- ja looduskeskkonna säästmise ja sellele tekitatud kahju hüvitamise kohustus tuleneb PS §-st 53. Tulenevalt PS §-dest 5, 32 ja 53 ning keskkonnaseadustiku üldosa seaduse ja looduskaitseaduse alusel võib omandiõigust piirata. Omandiõiguse põhiolomuse säilimiseks peavad seadusest tulenevad piirangud olema proportsionaalsed ehk piirangu eesmärgi saavutamiseks sobivad, vajalikud ja mõõdukad. Kaitse-eeskirjaga piirangute seadmise eesmärk on alal leiduvate loodusväärtuste säilimine. Ühtlasi täidetakse direktiivist 92/43/EMÜ riigile tulenev kohustus tagada loodusväärtuste kaitse Natura 2000 võrgustiku alal. Neid eesmärke saab lugeda õiguspäraseks, kuna abinõud, mis soodustavad eesmärgi saavutamist, on õiguslikult sobivad: kaitseala moodustamine ja loodusväärtusi kahjustavate tegevustele piirangute seadmine aitab kaasa kaitseala eesmärkide täitmisele. Abinõu on vajalik, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise isikut vähem koormava abinõuga, mis on vähemalt sama efektiivne. Kaitse-eeskirja regulatsiooni eesmärgi (loodusväärtuste säilimine) täitmiseks ei ole muid vähemalt sama efektiivseid, kuid isikuid vähem koormavaid meetmeid. Abinõu mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb kaaluda ühelt poolt isikutele antud õigusesse sekkumise ulatust ja intensiivsust, teiselt poolt aga eesmärgi tähtsust. Eesti ja Euroopa loodusväärtuste säilimine on oluline eesmärk. Alale kaitse tagamisega ja tegevustele piirangute seadmisega ala loodusväärtused säilivad, loodusväärtusi kahjustavate

tegevuste elluviimisel need hävivad.

Vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele on kaitseala tsoneeritud kahte piiranguvööndisse ja ühte sihtkaitsevööndisse. Leebem kaitsereežiim seaks ohtu kaitseala eesmärkide saavutamise, kuna ei võimalda tagada teadaolevate metsaelupaikade, ranna- ja lookoosluste ning kaitse-eesmärgiks olevate liikide säilimist.

Kaugatoma-Lõu maastikukaitseala ja Kaugatoma-Lõu hoiuala asetsevad kõrvuti ning kaitsekorra muutmise tõttu muudetakse ka nende piire. Kaugatoma-Lõu hoiuala piiri korrigeerimisel on lähtutud Kaugatoma-Lõu maastikukaitseala kavandatavast piirist ja muutunud rannajoonest, mida mööda hoiuala piir osaliselt kulgeb. Osa praegusest Kaugatoma-Lõu hoiualast tsoneeritakse Kaugatoma-Lõu maastikukaitseala koosseisu ja rannajoonel kohati ka vastupidi. Kaugatoma-Lõu maastikukaitsealaga liidetakse kolmest küljest kaitsealaga piirnenud senise Kaugatoma-Lõu hoiuala maismaaosa (98,4 ha) ja väike (1,4 ha) kaitsealaga piirnev rannaosa, samuti rannajoone muutusest tulenevalt hulk rannaribasid (1 ha), kokku 100,8 ha. Hoiualast kaitsealasse arvatava ala (100,8 ha) loodusväärtused on sarnased kaitsealal varem olnud loodusväärtustega ja need on edaspidigi kaitseala kaitse-eesmärgiks. Kaitseala laienduse osas arvatakse hoiualast kaitseala koosseisu elupaigatüübid soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*), lood (6280*), liigirikkad madalsood (7230), puiskarjamaad (9070), plaatlood (8240*) ning sinihelmikakooslused (6410). Nendest elupaigatüüpidest on hoiuala kaitse-eesmärgiks soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*), lood (6280*) ning liigirikkad madalsood (7230). Elupaigatüüp liigirikkad madalsood (7230) paikneb hoiualast kaitsealasse arvataval osal ja on moodustatava Kaugatoma-Lõu maastikukaitseala kaitse-eesmärgiks, pärast hoiuala piiride muutmist elupaigatüüpi liigirikkad madalsood (7230) enam hoiuala osas ei leidu, seega arvatakse Kaugatoma-Lõu hoiuala kaitse-eesmärkidest see elupaigatüüp (liigirikkad madalsood (7230)) välja. Lisaks arvatakse Kaugatoma-Lõu hoiuala kaitse-eesmärkide hulka puisniidud (6530*), mida leidub alal kokku u 8,5 ha ja mis moodustab ligikaudu 0,2% hoiuala pindalast. Puisniidud on alale inventeeritud 2003. aastal Vivika Meltsoni ja Kaili Kattai ning 2010. aastal Mari Lepik. Nende alade puhul on tegu puisniitudega, mille esinduslikkus on A–D (väga esinduslik kuni väheesinduslik). Hoiualast ja kaitse alt arvatakse välja lisaks 3,1 ha suuremast riigikatastriüksusest 21103 Läätsa-Jämaja-Sääre-Mäebe tee (72101:002:0641), kuna transpordimaal ei ole nii väärtuslikke elupaigatüüpe, et oleks põhjust teha järeleandmisi liiklusohutuses. Rannajoone muutuse tõttu liidetakse hoiualaga seni kaitsealasse kuulunud 2,6 ha ranniku veeribasid. Kokkuvõtvalt väheneb Kaugatoma-Lõu hoiuala pindala umbes 99 ha võrra ja uus pindala on 4077,8 ha.

Seniste kaitseala piiride muutmiseks ja kaitsekorra uuendamiseks muudetakse ka Vabariigi Valitsuse 27. juuli 2006. a määrust nr 176 „Hoiualade kaitse alla võtmine Saare maakonnas” ning tunnistatakse kehtetuks Vabariigi Valitsuse 21. novembri 2000. a määrus nr 380 „Kaugatoma-Lõu maastikukaitseala kaitse-eeskiri”.

Käesoleva kaitse-eeskirja eelnõu ei reguleeri kaitsealal ujuvvahendiga sõitmist ega kalapüüki, kuna selleks piisava pindalaga veekogud puuduvad.

2.5.2. Kaitsekorra üldpõhimõtted

Kaitse-eeskirja kohaselt on inimestel lubatud viibida, korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi ning pidada jahti kogu kaitsealal. Inimeste liikumist ja loodusandide korjamist ei ole piiratud, kuna see ei kahjusta ala kaitseväärtusi ja on kooskõlas puhkemajanduslike

võimaluste parema kasutamisega. Inimeste liikumist merikotka pesitsusajal ei ole piiratud, kuna merikotka pesakoht asub metsaosas, mis ei paku inimestele sel ajal erilist huvi. Lisaks on merikotkas alale asunud elama senise (liikumispiiranguta) kaitsereežiimi tingimustes. Jahipidamine ei mõjuta oluliselt metsakoosluse looduslikku arengut, poollooduslike koosluste hooldust ega kaitse-eesmärgiks seatud liikide soodsat seisundit.

Telkimine ja lõkke tegemine on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul. Samuti on telkimine ja lõkke tegemine lubatud õuemaal. Võõral maatükil telkimist ja lõkke tegemist reguleerivad keskkonnaseadustiku üldosa seaduse §-d 35 ja 36. Telkimise lubamine kaitseala valitseja nõusolekul võimaldab seada tingimusi, et telkimine ei seaks ohtu kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist, näiteks kaitsealuste tallamistundlike samblikuliikide kasvukohtade säilimist. Lõkke tegemine on kaitsealal lubatud koosluste hooldustöödeks. Loopealse või puiskarjamaa hooldamisel ja eriti taastamisel on tihti otstarbekas raiatud võsa või väärtusetuks muutunud hein lähikonnas ära põletada. Selleks, et põletamisel ei kahjustataks poollooduslikku kooslust või kaitsealuste liikide elupaiku, peab kaitseala valitsejal olema võimalus seada lõkke tegemisele tingimusi. Kaitsealal ettevalmistatud ja tähistatud telkimis- ja lõkkekohti ei ole ning neid ei ole plaanis ka rajada. Õuemaal olulised loodusväärtused puuduvad, mistõttu lõkke tegemine ja telkimine ei lähe seal kaitse-eesmärkidega vastuollu, erinevalt sellest, kui lõket tehakse või telgitakse juhuslikus kohas, kus see võib kahjustada kaitstavate liikide kasvukohtasid ja elupaigatüpe.

Kaitseala teedel on lubatud sõidukiga sõitmine ning jalgratastega sõitmine ka radadel. Sõidukiga sõitmine väljaspool teid ja maastikusõidukiga sõitmine on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel, kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel, liinirajatiste hooldustöödel ning kaitse-eeskirjaga lubatud töödel, sealhulgas metsa- ja põllumajandustöödel. Sõidukiga sõitmise lubamine ainult teedel on õigustatud, sest nii ei kahjustata kaitstavaid kooslusi. Erandina on kaitse-eeskirjaga lubatud töödel võimalik sõita ka väljaspool teid. Erandite nimistus on muu hulgas metsamajandustööd, kuna kaitsealal on vaja raiuda loopealsete metsastamise tulemusena kasvama läinud metsatukkasid, ja põllumajandustööd, et kaitsealal asuvaid põllukultuure hooldada. Väljaspool teid lubatakse sõita ka liinirajatiste hooldustöödel, sest kaitseala läbivad maa-alused elektriliinid.

Poollooduslike koosluste esinemisaladel on nende ilme ning liigikoosseisu tagamiseks vajalik rohu niitmine, loomade karjatamine, puu- ja põõsarinde kujundamine ning harvendamine või raadamine. Vajalikku tegevust korraldab kaitseala valitseja. Poollooduslike koosluste hooldamine on vajalik tegevus, kuna hooldamata kooslused (eri niidutüübid) võsastuvad ning poollooduslikke kooslusi hooldamata ei ole võimalik tagada kaitse-eesmärkides nimetatud elupaigatüüpide soodsat seisundit. Vastavalt looduskaitseadusele on kinnisasja valdajal õigus poolloodusliku koosluse säilimiseks vajaliku töö tegemiseks taotleda loodushoiutoetust. Kaugatoma ja Lõu piiranguvöönditesse jääb ligikaudu 38 ha poollooduslikke kooslusi ning Kaugatoma-Lõu sihtkaitsevööndisse ligikaudu 347 ha poollooduslikke kooslusi, valdavalt on tegu loopealsetega (6280*) ja liigirikaste madalsoodega (7230), vähesel määral kadastikega (5130).

2.5.3. Tegevuste kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

Tegevused, mis on keelatud, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut, on määratud vastavalt looduskaitseaduse § 14 lõikele 1. Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal

keelatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoiminguid, kehtestada detail- ja üldplaneeringut, lubada ehitada ehitusteatise kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist, sealhulgas lubada püstitada või laiendada lautrit või paadisilda, anda projekteerimistingimusi, anda ehitusluba, rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba, ehitusluba ega esitada ehitusteatist, ja jahiulukeid lisasööta.

Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärast ootust sellise tegevuse õiguspärasuse suhtes.

Praktikas on tingimuste esitamine kõige enam kasutatav võtte, millega välditakse kaitsealadel majandustegevuse kahjustavat mõju. Enamasti ei keelata tegevust, mis on kaitse-eeskirjas lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, vaid püütakse kaalutusõiguse kaudu leida lahendusi, kus tegevus loodusväärtusi ei kahjusta, ühitades looduskaitse ja arendushuvid.

2.5.4. Sihtkaitsevööndi kaitsekord

Sihtkaitsevööndi kaitseréžiim on vajalik kaitseala eesmärkide saavutamiseks ja loodusväärtuste säilimiseks. Sihtkaitsevöönd on kaitseala osa seal väljakujunenud või kujunevate loodusväärtuste säilimiseks. Kaitsealal on Kaugatoma-Lõu sihtkaitsevöönd. Kaugatoma-Lõu sihtkaitsevöönd on moodustatud, et kaitsta rannikukooslusi ja elupaigatüüpi vanad loodusemetsad, säilitada poollooduslikke kooslusi ning kaitsta kaitsealuseid liike ja nende elupaiku. Hooldatava sihtkaitsevööndi kaitsekorra rakendamine aitab paremini tagada seal olevate hooldust vajavate elupaikade soodsat seisundit. Samas toetab sihtkaitsevööndi kaitsekord loodusliku arengu tagamist vanas loodusemetsas. Piiranguvööndi kaitsekord ei suuda vana loodusemetsa soodsat seisundit tagada, sest võimaldab metsa majandamist. Suurt osa vööndist katab loopealne. Loopealsed ehk paesel aluspõhjal paiknevad õhukesemullalised lubjarikkad niidud on üks Eesti ja kogu Euroopa ainulaadsemaid poollooduslikke taimekooslusi. Lõu loopealne on Eesti kõige suurem ja esinduslikum, selle hooldamine on väga oluline sealse liigirikkuse säilimiseks

2.5.4.1. Lubatud tegevused

Sihtkaitsevööndis on lubatud kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks kaitseala valitseja nõusolekul ettevalmistatud kohas. Rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata kohas või rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul. Valitseja nõusoleku saamise nõue aitab hinnata rahvaürituse läbiviimise koha sobilikkust, et vältida näiteks tallamisega kaasnevat loolade kahjustamist. Piirang aitab vältida suuremaid rahvakogunemisi, samas saab vajaduse korral kaitseala valitseja seatud tingimustel korraldada rahvaüritusi ka ettevalmistamata kohas ja suuremale osalejaskonnale. Seega on kavandatud piisav paindlikkus ürituste võimaldamiseks juhul, kui need ei ohusta loodusväärtusi. Praegu rahvaüritusteks ettevalmistatud kohtasid sihtkaitsevööndis ei ole, kuid kaitsekorralduskavaga on ette nähtud võimalus ühe puhkekoha

rajamiseks Lõu tulepaagi lähedale riigimaale. See koht oleks vaid lühiajaliseks viibimiseks ja puhkerajatisi sinna ei kavandata, piirdatakse lihtsama õuemööbli (pingid) ja tähiste paigaldamisega. Suurema, kui 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine kaitsealal on suhteliselt vähetõenäoline, sest puuduvad massiturismi väärtused, mida külastada. Pigem piirdub kaitseala samaaegne külastajate hulk ka edaspidi kuni ühe reisibussi mahtuvusega. Rahvaüritusel osalejate piirarv 50 kehtis ka varasema kaitse-eeskirjaga ja selle muutmist eksperdihinnangu andjad vajalikuks ei pidanud.

Sihtkaitsevööndis on lubatud olemasolevate ehitiste hooldustööd, kusjuures olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutööd on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul. Ehitisteks, mis hooldamist vajavad, on näiteks Lõu tulepaak ja olemasolevad lautrikohad. Kaitseala valitseja nõusoleku nõue kraavide hooldamiseks võimaldab seada hooldustöödele tingimusi, et tagada loodusväärtuste soodsat seisundit. Olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutööd hõlmavad nii maaparandussüsteemi hooldamist kui ka uuendamist. Olemasolevate maaparandussüsteemide hooldus- ja uuendustöödena saab lubada näiteks eesvooluks olevate kraavide setetest puhastamist ning uuendamisenä saab lubada näiteks olemasoleva maaparandussüsteemi teenindava tee uuendamist. Kunagise kunstliku veerežiimi taastamist ei lubata, sest olemasolevate kraavide veel sügavamaks tegemiseks või kraavide asukoha muutmiseks vajadus puudub ja see kahjustaks kaitsealal asuvaid loodusväärtusi. Kraavide hooldamiseks tingimuste seadmisega tuleb vältida pinnase liigset kuivendamist, mis võib mõjutada kaitstavate koosluste (eelkõige liigniiskete koosluste) seisundit.

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalik tegevus, koosluse kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile, tootmisotstarbeta ehitise püstitamine kaitseala tarbeks, kusjuures kaitse-eesmärgist lähtuvalt on lubatud ehitisi püstitada ka ehituskeeluvööndis, tee või tehnovõrgu rajatise püstitamine kaitsealal paikneva kinnistu tarbeks ning pilliroo ja adru varumine. Kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks võib osutada vajalikuks näiteks merikotkale tehispesa ehitamine või laululuige elupaigast liigse veetaimestiku eemaldamine. Koosluse kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile on näiteks loopealse metsastamise tulemusena kasvama läinud metsatukkade maharaiumine, et taastada avatud maastikku. Kaitseala tarbeks tootmisotstarbeta ehitise alla kuuluvad eelkõige varjualused ja muud kaitseala poollooduslikel kooslustel karjatatavate kariloomade tarbeks vajalikud ehitised. Kaitseala tarbeks vajalikke ehitisi on vajaduse korral lubatud rajada ka ehituskeeluvööndisse, kuna poollooduslikud kooslused asuvad ulatuslikul alal ka ehituskeeluvööndis, seega võib osutada vajalikuks poollooduslike koosluste lähiste loomade varjualuse rajamine. Uute ehitiste püstitamise keelamine väldib väärtuslike metsaelupaikade ja loopealsete kahjustamist. Keeld ei puuduta erandina kaitseala valitseja nõusolekul uue tee või tehnovõrgu rajatise püstitamist kaitsealal paikneva kinnistu tarbeks. Kaitseala valitseja saab kaaluda tee või tehnovõrgu rajamise võimalikkust lähtuvalt alal leiduvatest loodusväärtustest ja vajaduse korral seada tingimusi loodusväärtuste kaitseks. Uusi teid ja tehnovõrgurajatisi on lubatud püstitada, kui selle tulemusel ei kahjustata kaitsealuste liikide elupaiku või kaitstavate elupaigatüüpide seisundit. Osaliselt kaitse alla võetava Lepiku katastriüksuse (72101:002:0267) tarbeks võib osutada vajalikuks näiteks internetikaabli paigaldamine mööda tee äärt. Katastriüksus on tsoneeritud osaliselt sihtkaitsevööndisse, kuna seal paiknevad väga kõrge väärtusega elupaigatüübid. Adru ja pilliroo varumist lubatakse, kuna see ei kahjusta rannikukooslusi. Lisaks seadustatakse sel moel tegevus, mida on alal ajalooliselt kogu aeg tehtud. Adru varumise lubamisel aitab selle eelnev kaitseala valitsejaga kooskõlastamise nõue tagada, et varumist tehtaks rannikukooslusi säästval viisil. Pilliroo varumisel on samuti vaja kaitseala valitseja nõusolekut, sest osaliselt tuleb rooalasi säilitada,

näiteks laululuige ja roo-loorkulli elupaikadeks. Kooskõlastamisnõudega välditakse seda, et mõnel aastal võetaks maha kogu roostik.

2.5.4.2. Keelatud tegevused

Sihtkaitsevööndis on kooskõlas kaitse-eeskirjas sätestatud erisustega keelatud majandustegevus ja loodusvarade kasutamine

Vastavalt majandustegevuse seadustiku üldosa seadusele on majandustegevus iga iseseisvalt teostatav, tulu saamise eesmärgiga püsiv tegevus, mis ei ole seadusest tulenevalt keelatud. Tegevus, mille suhtes on kehtestatud teatamis- või loakohustus, loetakse samuti majandustegevuseks ka juhul, kui selle eesmärk ei ole tulu saamine. Seega kõik kaitse-eeskirja kaitsekorra üldpõhimõtete peatükis või sihtkaitsevööndite peatükis reguleeritud tegevused, mis on määrusega lubatud ja mida tehakse tulu saamise eesmärgiga, ning tegevused, mis on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul ja millega kaasneb teatamis- või loakohustus, on kaitsealal lubatud majandustegevus. Kaitse-eeskirjaga lubatakse sihtkaitsevööndis majandustegevust, mis ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärki või seisundit.

2.5.5. Piiranguvööndi kaitsekord

Piiranguvöönd on kaitseala osa, mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse. Kaugatoma-Lõu maastikukaitsealal on kaks piiranguvööndit, Kaugatoma ja Lõu piiranguvöönd. Kaugatoma ja Lõu piiranguvöönd on moodustatud, et kaitsta seal asuvaid elupaigatüüpe kadastikke (5130), loodusid (6280*), liigirikkaid madalsoid (7230) ja plaatloodusid (8240*) ning kaitsealuseid liike. Piiranguvööndeid on kaks, kuna need paiknevad kaitseala eri osades, Kaugatoma piiranguvöönd (jääb osaliselt endisele Kaugatoma-Lõu hoiuala territooriumile) sihtkaitsevööndist põhjas ja Lõu piiranguvöönd lõuna pool. Piiranguvööndi režiim on kehtestatud liigendatud aladele, kus asuvad looduskaitse seisukohalt vähemväärtuslikud alad: õuemaad, elamumaa sihtotstarbega katastriüksused või lautrikohad. Nende vahel paikneb küll ka väärtuslikumaid alasid, kuid nende piiritlemine sihtkaitsevööndisse ei ole otstarbekas, kuna siis kannataks vööndipiiri jälgitavus looduses.

2.5.5.1. Lubatud tegevused

Piiranguvööndis on lubatud majandustegevus, arvestades kaitse-eeskirjas sätestatud erisustega. Lubatud on kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata ja kaitseala valitseja nõusolekul tähistamata kohas ning rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata ja kaitseala valitseja nõusolekul tähistamata kohas on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul. Inimeste liikumine on piiranguvööndis lubatud, kuid suuremate rahvakogunemiste korraldamine tuleb enne kooskõlastada kaitseala valitsejaga, et vältida suurte ürituste korraldamist kaitsealuste liikide kasvukohtades ja tallamisõrnades kooslustes ning tagada prügimajanduse korraldus. Piiranguvööndis on lubatud uuendusraie, sest looduskaitsealalt väärtuslikke metsakooslusi seal ei ole.

Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud maaparanduseks üksikkraavide rajamine. Üksikkraavide rajamist lubatakse kaitseala valitseja nõusolekul, sest kõik talukohad või elamumaa sihtotstarbega katastriüksused ei jää tänapäeva ehitusnõuetele vastavalt piisavalt

kuivale alale. Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine, sest piiranguvööndisse jäävad lautrikohad, mille korrastamine võib osutada vajalikuks. Samuti on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud uute ehitiste püstitamine, kusjuures kaitse-eesmärgist lähtuvalt on kaitseala tarbeks lubatud ehitisi püstitada ka ehituskeeluvööndis. Kaitseala valitseja nõusolekul on uute ehitiste püstitamine lubatud, sest piiranguvööndisse jäävad õuealad ja elamumaa sihtotstarbega katastriüksus. Uute ehitiste püstitamise lubamisel lähtub kaitseala valitseja sellest, et ei kahjustataks oluliselt väärtuslikke poollooduslikke kooslusi. Kaitseala tarbeks vajalikke ehitisi (näiteks varjualuseid) on vajaduse korral lubatud rajada ka ehituskeeluvööndisse. Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine õue- ja põllumaal. Erandina võib biotsiidi, taimekaitsevahendit ja väetist kasutada õue- ja põllumaal, kus see ei vähenda kaitseala elustiku mitmekesisust ega kahjusta ökosüsteemi. Roo varumist külmumata pinnasel ei reguleerita, sest rooaladid jäävad piiranguvööndisse ei jää.

2.5.5.2. Keelatud tegevused

Piiranguvööndis on keelatud maavara kaevandamine, puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine. Piiranguvööndis on keelatud puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt. Kaitseala valitseja võib lubada puidu kokku- ja väljavedu, kui pinnas seda võimaldab.

Maavara kaevandamise piirang on vajalik maastikuilme ja koosluste säilitamiseks. Puhtpuistute kujundamise ja energiapuistute rajamise piirang on vajalik elustiku mitmekesisuse säilitamiseks. Puidu kokku- ja väljaveo keelamine külmumata pinnaselt hoiab ära pinnase võimaliku kahjustamise. Kuna igal talvel ei külmu pinnas piisavalt, on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud puidu kokku- ja väljavedu kuiva ilmaga ka külmumata pinnaselt, kui see ei kahjusta loodusväärtusi.

3. Menetluse kirjeldus

Kaugatoma-Lõu maastikukaitseala kaitse-eeskirja eelnõu dokumentide avalik väljapanek toimus ajavahemikul 7. septembrist 2015. a kuni 27. septembrini 2015. a Keskkonnaameti Hiiu-Lääne-Saare regiooni Kuressaare kontoris ja Salme Vallavalitsuses. Teade kaitse-eeskirja avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta ilmus 2. septembril 2015. a üleriigilise levikuga ajalehes Eesti Päevaleht ning 28. augustil 2015. a kohalikus ajalehes Meie Maa. Väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmus kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise teade 26. augustil 2015. a. Kaugatoma-Lõu maastikukaitseala kaitse-eeskirja muutmise eelnõu materjalidega oli võimalik tutvuda ka Keskkonnaameti koduleheküljel.

Looduskaitseseaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse kohaselt saadeti tähtkirjaga teade kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise kohta 170 maaomanikule, sh Riigimetsa Majandamise Keskusele, Veeteede Ametile, Maanteeametile ja Salme Vallavalitsusele, teavitust saadeti ka Saare Maavalitsusele. Kirjas paluti teha parandusettepanekuid ja esitada vastuväited. Kirjad sisaldasid teadet, et kui vastuväiteid ega ettepanekuid kirjas nimetatud tähtajaks ei esitata, loetakse seda kaitse-eeskirja muutmise eelnõuga nõustumiseks.

Avaliku väljapaneku ajal esitas ettepaneku eelnõu muutmiseks üks maaomanik. Nurme-Kaarli katastriüksuse maaomanik tegi ettepaneku muuta määruse eelnõud nii, et oleks lubatud ajaloolise väärtusega talukohtade taastamine Nurme-Kaarli katastriüksusel ning moodustataval Kaugatoma-Lõu maastikukaitsealal. Keskkonnaamet on seisukohal, et esitatud ettepanek

lubada taastada ajaloolise väärtusega talukohad kaitsealal ei ole põhjendatud, kuna vanade talukohtade, mida pole aastakümneid kasutatud, ümber on kujunenud looduslikud kooslused, mis on Natura 2000 võrgustikku kuuluva Kaugatoma-Lõu loodusala kaitse-eesmärgiks ning mille kahjustamine on keelatud. Nurme-Kaarli katastriüksusele ligipääsuks juurdepääsutee rajamine on vastuolus ka kehtiva kaitsekorraga ega ole lubatud. Kõnealusel kinnistul on 100% ulatuses inventeeritud Natura elupaigatüübid vanad loodusemetsad ja lood. Keskkonnaamet on saatnud laekunud ettepanekule vastuskirja 12. oktoobril 2015. a, kus selgitati ettepaneku tagasilükkamise põhjuseid. RMK, Veeteede Amet, Maanteeamet, Salme Vallavalitsus ja Saare Maavalitsus ettepanekuid ega vastuväiteid ei esitanud.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamisel on arvestatud järgmiste EL õigusaktidega:

1. EÜ Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitsest (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50);
2. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.1.2010, lk 7–25).

EÜ Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ ehk loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk aidata looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmisega kaasa bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt luuakse Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomisse annab oma panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, millisel määral leidub tema territooriumil loodusdirektiivis nimetatud looduslike elupaigatüüpe ja liikide elupaiku. Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 2 alapunktiga 42 on Natura 2000 võrgustiku loodusalaks esitatud Kaugatoma-Lõu loodusala ja Kaugatoma-Lõu lahe linnuala, mis hõlmab Kaugatoma-Lõu maastikukaitseala. Seetõttu tuleb Kaugatoma-Lõu maastikukaitsealal tegevuse kavandamisel hinnata selle mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade suhtes kehtivaid erisusi.

Kaugatoma-Lõu loodusala on kinnitatud Natura 2000 võrgustiku alaks Euroopa Komisjoni 12. novembri 2007. a otsusega 2008/24/EÜ, millega võeti vastavalt nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade esimene ajakohastatud loetelu (tehtud teatavaks numbriga K(2007) 5402 all, ELT L 012, 15.01.2008, lk 118–382). Viimati ajakohastati boreaalse biogeograafilise piirkonna loodusalade nimekirja Euroopa Komisjoni 3. detsembri 2014. a rakendusotsusega (EL) 2015/73, millega võeti vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade loetelu kaheksas uuendatud versioon (teatavaks tehtud numbriga C(2014) 9092 all), ELT L 18, 23.01.2015, lk 485–695).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ ehk linnudirektiivi artikli 1 kohaselt käsitleb nimetatud direktiiv kõikide looduslikult leiduvate linnuliikide, kaasa arvatud nende munade, pesade ja elupaikade kaitset EL liikmesriikides. See hõlmab nende liikide kaitset, hoidmist ja kontrolli ning kasutamist. Linnudirektiivi artiklite 2 ja 3 kohaselt võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed, sealhulgas kaitsealade loomine, eelnimetatud linnuliikide arvukuse hoidmiseks tasemel, mis vastab eelkõige ökoloogilistele, teaduslikele ja kultuurilistele nõuetele, arvestades samal ajal majanduslikke ja puhkeaja veetmisega seotud vajadusi.

Kaugatoma-Lõu maastikukaitsealal on oluliseks kaitse-eesmärgiks linnudirektiivi I lisas nimetatud linnuliikide kaitse.

Pärast määruse jõustumist tehakse Euroopa Komisjonile ettepanek lisada Kaugatoma-Lõu loodusala kaitse-eesmärkide hulka elupaigatüübid sinihelmikakooslused (6410), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), plaatlood (8240*) ning puiskarjamaad (9070). Samuti tehakse ettepanek Kaugatoma-Lõu linnu- ja loodusala piiri korrigeerimiseks osas, kus kaitse- ja hoiuala välispiir on linnu- ja loodusala välispiiriks.

Kaugatoma-Lõu loodus- ja linnualast arvatakse välja Läätsa-Jämaja-Sääre-Mäebe tee ning Kaugatoma-Lõu maastikukaitsealast lõunasse jääv Kaugatoma-Lõu loodus- ja linnuala osa, mida ei võeta riikliku kaitse alla, kuna alal ei ole piisavalt loodusväärtusi. Välja jääva osa pindala on u 39 ha. Kaugatoma-Lõu loodus- ja linnuala osast, mida ei võeta riikliku kaitse alla, arvatakse välja Lembitu (72101:003:0100), Heinamaa (72101:003:0224), Lembri (72101:003:0285), Teeääre (72101:002:0376), Uraksi (72101:003:0337), Lause (72101:003:0331), Kaasiku (72101:003:0327), Pihlaka (72101:003:0019), Niidu (72101:003:0029), Mäepõllu (72101:003:0084), Tänavava (72101:003:0118), Karmeni (72101:003:0594), Susanna (72101:003:0595), Taavi (72101:003:0593), Eha (72101:003:0592), Valmari (72101:003:0590), Mare (72101:003:0591), Karjakopli (72101:003:0607), Kristjani (72101:002:0905), Soometsa (72101:001:1286), Luha (72101:003:0132), Õuna (72101:003:0020) katastriüksus ning Lause ja Uraksi katastriüksuse vahele jääv jätkuvalt riigi omandis olev maa.

Kaugatoma-Lõu loodus- ja linnuala hulka arvatakse osa Riisika (72101:002:0064) katastriüksusest ja tervenisti Jussi (72101:001:1288) katastriüksus, kokku 8 ha.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele. Määrus aitab paremini tagada Kaugatoma-Lõu maastikukaitsealal leiduvate liikide ning ranniku-, niidu-, soo- ja metsakoosluste kaitset. Kehtestatav kaitsekord arvestab ala eesmärgiks olevate väärtuste kaitse vajadusi ja selle rakendamine tagab nende säilimise.

Uue kaitse-eeskirja kehtestamine aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii Euroopa 2020 kui ka Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2020 (KOM(2011)2441), mis seab liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2020. Kinnitatav õigusakt toetab otseselt nende eesmärkide saavutamist.

Määruse jõustumisel puudub oluline mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldustele, kuna suur osa alast on juba käesoleval hetkel riikliku kaitse all.

Planeeringud tuleb kooskõlla viia kehtestatud õigusaktidega. Seega mõjutab määruse kehtestamine ka kehtestatud planeeringuid. Teadaolevalt vastuolusid kehtivate planeeringutega ei ole, mistõttu oluline mõju selles küsimuses puudub. Eelnõu avalikustamise käigus saadeti

kohalikele omavalitsustele ja maaomanikele arvamuse avaldamiseks eelnõu materjalid. Selle käigus ei esitatud vastuväiteid, et määruse jõustumine takistaks kehtivate planeeringute teostamist. Looduskaitseaduse § 9 lõike 71 punktide 3 ja 4 järgi on avalikustamise üks eesmärk saada menetlusosalistelt neile teadaolevaid andmeid, mis on seotud eelnõuga.

Vastavalt maamaksuseaduse §-le 4 kaasneb eelnõu jõustumisega kohalikule omavalitsusele maamaksutulude mõningane vähenemine. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse-eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuaril. Maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 1¹ kohaselt kaitsealade sihtkaitsevööndi maalt maamaksu ei maksta ja § 4 lõike 2 kohaselt looduskaitseaduse §-s 31 sätestatud piiranguvööndi maalt makstakse maamaksu 50% maamaksumäärast. Kuna varem hoiualal, piiranguvööndis ja kaitse all mitteolevast alast on täiendavalt sihtkaitsevööndisse arvatud 494,4 ha, siis määruse jõustumisel laekub maamaksu Salme vallale ligikaudu 197 eurot aastas vähem.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisaja väärtusele vastava tasu eest. Ala on juba valdavalt kaitse all nii hoiualana kui ka kaitseala sihtkaitsevööndina, mistõttu on eramaade riigile omandamise kohustus juba osaliselt olemas. Eramaa riigile omandamise kohustused suurenevad kokku ligikaudu 67 ha ha seni kaitseta ala ja piiranguvööndist sihtkaitsevööndisse arvatava metsamaa arvelt.

Kaitsealale jääb hooldamist ja osaliselt ka taastamist vajavaid poollooduslikke kooslusi kokku ligikaudu 385 ha, sellest u 83 ha lisandub varasema hoiuala arvelt ja u 7,6 ha uue alana. Seega tuleb riigil täiendavalt maksta toetusi 7,6 ha ulatuses. Poolloodusliku koosluse hooldamiseks on võimalik taotleda hooldamise toetust vastavalt maaeluministri määrusele „Poolloodusliku koosluse hooldamise toetus” (RT I, 24.04.2015, 7) ja taastamise toetust vastavalt keskkonnaministri määrusele „Loodushoiutoetuse taotlemise, taotluse läbivaatamise ja toetuse maksmise kord, nõuded toetuse maksmiseks ja toetuse määrad”.

Erametsaomanikel on võimalus taotleda Natura 2000 metsa toetust. Seoses Natura metsa toetuse maksmisega riigil kulud suurenevad, kuna osa varem hoiualal ja piiranguvööndis olnud alast tsoneeritakse sihtkaitsevööndisse. Sihtkaitsevööndisse tsoneeritakse eramaadel olevat toetuskõlblikku metsaala täiendavalt u 67 ha. Natura metsa toetust makstakse Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD) ning kaasfinantseeritakse Eesti riigi eelarvest. Toetuse määr Natura 2000 sihtkaitsevööndis asuva ühe hektari metsaala kohta on 110 eurot aastas.

Sihtkaitsevööndisse tsoneeritakse täiendavalt 135,2 ha riigimetsamaad. Lähtudes sellest, et ka piiranguvööndi metsade majandamine oli varasemalt kitsendatud ja vastavalt RMK arvutustele on majanduspiirangutega metsade kavandatavaks raiemahuks ligikaudu 1/10 majandusmetsa lankide keskmisest, vähendab range kaitse Saaremaal puidukasutuse tulu keskmiselt 10 eurot hektari kohta aastas. Seega väheneb iga-aastane saamata jäänud puidutulu Kaugatoma-Lõu maastikukaitseala moodustamisega 1352 euro võrra aastas.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on kooskõlastatud teiste ministriumidega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Maaeluministeerium on eelnõu kooskõlastamisel teinud ettepaneku täpsustada seletuskirjas olemasolevatel maaparandussüsteemidel lubatud uuendustööde tegemist. Rahandusministeerium on teinud ettepaneku lisada seletuskirja, kas on uuritud võimalikke vastuolusid kehtivate planeeringutega ning millist mõju avaldab määruse kehtestamine planeeringutele. Soovitud täpsustused on seletuskirja lisatud. Ülejäänud ministriumid on kooskõlastanud eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks.